

पूर्व(वी)वर्त्तिन् लि० पूर्वं वर्त्तते इत-णिनि । अन्यथा-
सिद्धिभूत्ये प्राग्वर्त्तिनि कारणे प्राग्वर्त्तिनात्वे च लि० ।

पूर्व(वी)वाद पु० पूर्वा वादः । व्यवहारे प्रथमावेदने पक्षभाषा-
ऽपरपक्षयोरे पूर्वपक्षवादे । “पूर्ववादं परित्यज्य योऽन्य-
मात्रम्वते पुनः । पदसंक्रमणात् त्रयो हीनवादी स वै
नरः” मितान्नरा ।

पूर्व(वी)वादिन् लि० पूर्वं वदति वद-णिनि । पूर्ववादकारके
व्यवहारे प्रथमावेदनकर्त्तरि अर्थनि । “मिथ्योक्तौ पूर्व-
वादी तु प्रतिपक्षौ न सा भवेत्” । “मिथ्योक्तरे पूर्ववादी
कारणे प्रतिवादिनि च” मितान् ।

पूर्व(वी)वार्षिक लि० पूर्वं वर्षाणाम् एकदेशिसं ततः “कालात्
ठञ्” पा० ठञ् “अवयवाहतोः” पा० उत्तरपदद्विः ।
वर्षाणां पूर्वभागभवे अवयवादित्युक्तेः पूर्वासु वर्षासु भवः
इत्यर्थे ठञ् पूर्वपदद्विः पौर्ववर्षिक इत्येव सि० कौ० ।
पूर्व(वी)वाह पु० पूर्वं वयसि वहति वह-णिनि ७त० । पूर्व-
वयसि वाहके गत० ब्रा० २.१ ४ १७ ।

पूर्व(वी)वृत्त न० पूर्वं वृत्तम् । कर्म० प्राचीने वृत्ते इतिहासे ।

पूर्व(वी)शरद् लि० पूर्वं शरदः एकदेशिसं तत्र भवः कृत्वञ्
“अवयवाहतोः” पा० उत्तरपदद्विः । शरदः पूर्वभवे ।

पूर्व(वी)शैल पु० कर्म० उदयाचले जटा० पूर्वाचलादयोऽप्यत्र ।

पूर्व(वी)शक्य न० पूर्वं शक्यः एकदेशिसं अच्च्समा० । शक्यः
पूर्वभागे । [दयोऽप्यत्र ।

पूर्व(वी)समुद्र पु० कर्म० । पूर्ववर्त्तिनि समुद्रे पूर्वसागरा-

पूर्व(वी)सर लि० पूर्वः सन् सरति कर्त्तरि लप् पदे एव

सृष्टं लप् स० । पूर्वाभूयगामिनि स्त्रियां ङीप् ।

अन्यत्र पूर्वं सरतीनि वाक्ये अच् पूर्वसार अप-
गामिनि लि० ।

पूर्वा(वी)तिथि पु० मोक्षप्रवरर्षिभेदे ।

पूर्वा(वी)दि पु० पूर्वः आदिर्यस्य । व्यवस्थायामसंज्ञायां सर्व-
नामकर्मनिमित्ते शब्दगण्ये स च गण्यः “पूर्व पर एवर द-
क्षिण उत्तर अपर स्व-अन्तर” । “पूर्वादिभ्यो नञभ्यो वा” पा०
पूर्वं पूर्वा इत्यादि । पूर्वा आदिर्यस्याः । २पूर्वादिककुनि स्त्री

पूर्वा(वी)निलः पु० कर्म० । पूर्वदिक्स्थवायो तदुगुणाच्च

“पूर्वसु सधुरो वातः क्षिप्रः कटुरमान्वितः । सुर्विदाह
शमनो वातदः पिप्पनाशनः” राजनि० । “प्राग्वान्तो
मधुरः क्षारो वज्रिमान्धकरो गुरुः । वैरसुगौरवो-
ष्णपानि करोत्यप्सोपधीषु च । भनोत्पिष्टतादोष
रागश्च्युदाहृतः । सन्निपातञ्चरश्चासत्यगदोषार्थो

विषक्रिमीन् । कोपयेदासवातञ्च घनसंघातकारणम्
राजवल्लभः ।

पूर्वा(वी)नुयोग पु० दृष्टिवादभेदे “प्रतिकर्मसूत्रपूर्वानुयोग
पूर्वगतचूचिकाः । पञ्च स्युर्दृष्टिःवादभेदाः” हेम० ।

पूर्वा(वी)पर लि० द्वन्द्व० । पूर्वस्मिन् अपरस्मिन् च देशे तयो-
र्भावः ध्वञ् । पौर्वापर्यं तद्भावे न० । कश्चिद् पूर्वपद
द्विः । पूर्वापर्यं तत्पार्थे न० ।

पूर्वा(वी)पहाना स्त्री पूर्वमपहीयते कप-हा-कर्मणि ल्युट्
अजा० टाप् । पूर्वापहानकर्मणि अजादिगणः ।

पूर्वा(वी)क्षेत्र लि० पूर्वाङ्गं भवः पक्षे यत् । पूर्वाङ्गं भवे ।
पक्षे ठञ् । पौर्वा(वी)ङ्गिक तत्पार्थे लि० ।

पूर्वा(वी)प्राडा स्त्री कर्म० । अतिन्यादिषु विंशे नक्षत्रे तत्-
स्वरूपादिकमन्त्रेषागष्टे उक्तम् ।

पूर्वा (वी)ल्ल पु० पूर्वमङ्गः एकदेशिसं टच्च्समा० अङ्गादेशः
“रात्राहाङ्गान्ताः पुंसि” पा० पुंस्त्वम् । दिनस्य पूर्वभागे
पूर्वाल्लस्य तिषा विभक्तदिनस्य प्रथमभागः । “पूर्वाल्लो वै
देवानां मध्याह्ने मनुष्याणामिति” श्रुतिः । अङ्गः प्रथम-
प्रहरद्वयकालश्च । “आवर्त्तनात् पूर्वाल्लो ह्यपराल्लस्ततः
परम्” स्कन्दपु० । “आवर्त्तनात् पश्चिमदिग्वर्त्तिच्छायायाः
परिवर्त्तनम्” । अतएव “अश्वत्थं बन्धयेन्नित्यं पूर्वाङ्ग्ये
प्रहरद्वये” मन्त्र० त० ।

पूर्वा(वी)ल्ल(ल्ले)तन लि० पूर्वाङ्गे काले भवः ल्यु लट् च
“कालतनेति” सप्रत्ययान्तलुक् । पूर्वाल्लभवे स्त्रियां ङीप् ।
पूर्वाङ्गणः सोढोऽस्य इति विग्रहे तु पूर्वाङ्गणतन इत्येव ।
पूर्वाङ्गणमङ्गनकर्त्तरि लि० ।

पूर्वा(वी)ल्लिक लि० पूर्वाङ्गः साधनतयाऽस्तस्य टन् पूर्वाङ्ग-
साध्ये कर्मणि । “देवं पूर्वाल्लिकं कुर्वादपराल्ले तु
पैतृकम्” भा० आ० २१ अ० ।

पूर्वा(वी)न् लि० पूर्वं कृतमनेन “पूर्वादिविः” पा० इति । १पूर्वं
क्रियाकारके । वेदे तु “पूर्वैः कृतमिनयो च” पा० इति ।
पूर्वाङ्गं पूर्वैः कृते “आयान्तु नः पितरः सोम्यासो गम्भी-
रेभिः पथिभिः पूर्वैरेभिः” पितृवाहनमन्त्रः । लान्दरी
रूपसिद्धिः । [स्मिन् दिने इत्यर्थे ।

पूर्वा(वी)द्युम् चक्षुः पूर्वस्मिन् अक्षनि पूर्व(वी)पद्युम् । पूर्व-
पूर्वा(वी)पुकामशमी स्त्री कर्म० । पूर्वादिग्वर्त्तिनगरोभेदे
अन्तोदात्तताऽस्य । पूर्वपुकामशम्यां भवः अच् उत्तरपद-
द्विः पूर्वपुकामशम तद्भावे लि० । [देशानकोणे विदिशि ।
पूर्वा(वी)त्तरा स्त्री पूर्वस्याः उत्तरस्याच्चालरात्रा दिक नञ० ।